

Walory przyrodnicze i dydaktyczne ścieżki edukacyjnej „Karwieńskie Uroczyska”

Environmental and didactic values of the „Karwieńskie Uroczyska” educational nature path

Barbara Braun, Michał Osowiec

Wydział Geografii i Studiów Regionalnych
Uniwersytet Warszawski
ul. Krakowskie Przedmieście 30, 00-927 Warszawa
e-mail: bjbraun@uw.edu.pl, mosowiec@uw.edu.pl

Abstract. Features of educational nature paths can provide a good foundation for familiarising pupils with processes that take place in the natural environment. The “Karwieńskie Uroczyska” educational nature path, with its 14 didactic highlights, has a length of 13.4 km. The path runs through a forest with varied relief. Although the topics highlighted by the path are mainly addressed to pupils of primary, lower secondary and upper secondary schools, all tourists can familiarise themselves with various types of forest habitats, ranging from dry coniferous forest habitats through fresh dry-ground forest and beech wood habitats to wet alder carr. The path to guide near: lakes, marshes and swamps. The knowledge of varied landscape features, such as water conditions, vegetation and terrain relief, allows to understand how ecosystems function. Other topics tackled by the path include the impact of anthropopressure on the environment, in particular the methods and results of foresters’ work related to forest use, protection, breeding and wildlife management.

Słowa kluczowe: ścieżka edukacyjna, użytek ekologiczny, siedlisko leśne, bagno, sztuczny zbiornik wodny
Key words: educational nature path, ecological use, forest habitat, marsh, artificial lake

Wprowadzenie

W niniejszym tekście środowisko przyrodnicze jest traktowane jako baza dydaktyczna. Jej elementy stanowią ścieżki przyrodnicze i przyrodniczo-dydaktyczne. Mogą one być wykorzystywane w trakcie lekcji przyrody, geografii czy biologii. Wizyty na ścieżkach dydaktycznych powinny kształtować u uczniów poczucie odpowiedzialności za otaczające środowisko i gotowość uczestnictwa w jego ochronie. Podczas zajęć terenowych uczestnicy powinni uczyć się odpowiedzialności za wykonywane zadania i za grupę, z którą pracują (Becmer, Sobieszak 1997). Zajęcia w terenie pomagają także zrozumieć relacje istniejące w przyrodzie.

Pierwsze zajęcia terenowe o charakterze lekcji odbywały się już w XIX wieku, jednak dopiero w drugiej połowie XX wieku zaczęły powstawać znane nam ścieżki dydaktyczne. W Lasach Państwowych intensywny rozwój ścieżek dydaktycznych i przyrodniczo-dydaktycznych nastąpił po 1995 roku. Ujednolicaniem i standaryzacją obiektów służących edukacji zajęli się Zespół Zadaniowy d/s Wspomagania Edukacji Leśnej Społeczeństwa działający przy Dyrektora Generalnym Lasów Państwowych. Zespół ten podał też następującą definicję ścieżki edukacyjnej: to wytyczona, oznakowana trasa edukacyjna w środowisku przyrodniczym, głównie leśnym,

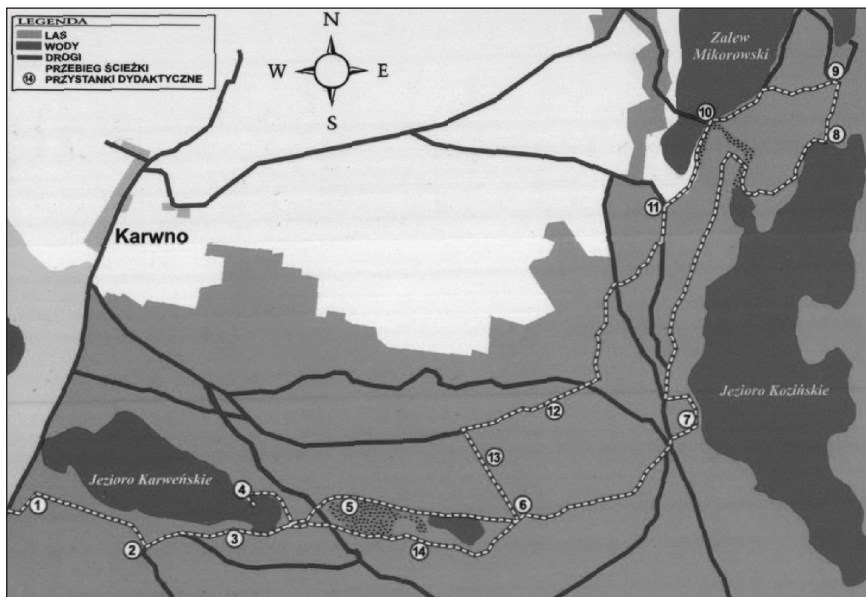
umożliwiająca zdobywanie wiedzy i umiejętności samodzielnie lub z przewodnikiem. Celem obiektów edukacji ekologicznej jest kształcenie społeczeństwa w zakresie walorów i ochrony środowiska, poczynając od dzieci, przez młodzież, aż po dorosłych (Antczak 2006)

Obiekt obserwacji

Ścieżka edukacyjna „Karwieńskie Uroczyska” położona jest w województwie pomorskim, powiecie bytowskim, gminie Czarna Dąbrówka w Nadleśnictwie Łupawa. Nadleśnictwo to na swoich ścieżkach przyrodniczo-edukacyjnych realizuje założenia rozwoju zrównoważonego poprzez demonstrację walorów, zjawisk i różnorodności przyrodniczej.

Ścieżka edukacyjna „Karwieńskie Uroczyska” przebiega przez obszar leśny pomiędzy jeziorami Karwieńskim i Kocińskim (ryc. 1) o urozmaiconej rzeźbie, typowej dla krajobrazów młodoglacjalnych. W zagłębieniach terenowych znajdują się liczne jeziora, bagna i mokradła. Według Kondrackiego (2000) obszar ten położony jest w północno-wschodniej części mezoregionu Wysoczyzny Polanowskiej należącej do Pojezierza Wschodniopomorskiego. Ścieżkę wytyczono i udostępniono w sierpniu 2001r., a sfinansowano ze środków Nadleśnictwa Łupawa i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku (Ścieżka ..., 2002).

Ścieżka edukacyjna „Karwieńskie Uroczyska” ma długość 13,4 km. Marszruta ma kształt pętli zbliżonym do cyfry osiem, co pozwala zwiedzającemu na wybór skróconego do 6 km wariantu trasy. Na ścieżce rozmieszczono 14 przystanków, w których umieszczono 36 tablic. Ścieżka przeznaczona jest dla turystyki pieszej i rowerowej (Ścieżka ..., 2002) (ryc. 1).

Ryc. 1. Ścieżka edukacyjna „Karwieńskie Uroczyska”.
Fig. 1. „Karwieńskie Uroczyska” educational nature path.

Celem pracy jest przedstawienie walorów przyrodniczych i powiązań między elementami środowiska ścieżki edukacyjnej „Karwieńskie Uroczyska”. Na potrzeby pracy wykorzystano następujące metody: obserwacje terenowe, przeprowadzono rozmowy, głównie z miejscową ludnością, i opracowano materiały statystyczne otrzymane z Nadleśnictwa Łupawa.

Walory przyrodnicze ścieżki edukacyjnej „Karwieńskie Uroczyśka”

Ścieżka edukacyjna „Karwieńskie Uroczyśka” służyć ma w przede wszystkim uczniom szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich, jednak dorosła osoba również znajdzie tu wiele ciekawych miejsc. Ścieżka nie przebiega przez tereny chronione, co umożliwi pełniejszy kontakt z przyrodą. Obszar jest poddany dużej antropopresji. Największe przekształcenie środowiska, także krajobrazowe, występuje nad Zalewem Mikorowskim (punkt 10) (ryc. 1, 2). Zalane tam zostały wilgotne łąki i powstały stawy w których miano hodować karpia. W chwili obecnej stawy są zasiedlone przez wiele gatunków ptactwa, głównie łabędzia niemego i czapłę siwą. Otoczenie zalewu porastają szuwary i lasy olchowe. Ze wzniesienia (już poza trasą ścieżki) można podziwiać krajobraz zalewu i okolicznych lasów, urokliwy zwłaszcza wczesną wiosną.

Przebycie trasy umożliwia zapoznanie turystów z procesami zachodzącymi w ekosystemach leśnych, bagiennych i jeziornych. Zróżnicowane warunki wilgotnościowe i troficzne dają możliwość poznania różnych typów zbiorowisk leśnych od suchych borów sosnowych /punkt 1, 3, większa część ścieżki/, przez świeże siedliska grądów i buczyn /punkt 2, 7 i 11/ (ryc. 3), po podmokłe łągi /punkty: 7, 9 i 10/. Interesująca jest naturalna sukcesja roślinna /punkt 5/, w którym widać wkraczanie roślinności od siedliska świeżego (grądowo-bukowego – podrosty buka) po siedlisko mokre (olchowe) na zarastającym bagnie (ryc. 4). Mokradło to uznano za użytek ekologiczny. Występują tam pływające „wyspy” roślinne (ryc. 4). Uroczyśko jest przykładem leśnej sukcesji roślinnej. W większości punktów charakterystycznych dla poszczególnych siedlisk leśnych zaprezentowane są funkcje lasu, a także pożyteczna i szkodliwa fauna. Pozwala to odwiedzającym ścieżkę zapoznać się z lasem jako ekosystemem przyrodniczym, a nie tylko terenem porośniętym drzewami, krzewami i runem, które pozyskiwane są przez okoliczną ludność. Najważniejsze funkcje lasu omawiane na trasie ścieżki to: wodochronna i hydrologiczna, glebochronna i gospodarcza. Przy stromych stokach można także omówić funkcję przeciwerozynną.

Punkt, z ptasim zegarem (porami doby, w których można słyszeć odgłosy poszczególnych gatunków ptaków), aktualny w okresie wiosennym, jest miejscem szczególnym dla osób zainteresowanych ornitologią. Od wczesnych godzin porannych mogą one tam nasłuchiwać i próbować szukać różnych gatunków ptaków. Dla młodzieży szkolnej takie poszukiwania wydają się być trudnym zadaniem.

Ryc. 3. Kwaśna buczyna niżowa (fot. M. Osowiec).

Fig. 3. Acid beech wood (photo by M. Osowiec).

Ryc. 4. Zarastające jezioro (fot. M. Osowiec).
Fig. 4. Overgrowing lake (photo by M. Osowiec).

Przy poruszaniu się wzdłuż ścieżki można znaleźć również informacje dotyczące pracy leśnika, a w szczególności hodowli i ochrony lasu oraz gospodarki łowieckiej. Problem stanowi jednak dewastacja tablic informacyjnych.

Ryc. 2. Zalew Mikorowski (fot. M. Osowiec).
Fig. 2. Mikorowo artificial lake (photo by M. Osowiec).

Podsumowanie

Ścieżka edukacyjna „Karwieńskie Uroczyska” prezentuje walory przyrodnicze, związane z funkcjonowaniem różnych ekosystemów leśnych, bagiennych i jeziornych. Omówienie i wyjaśnienie przez nauczyciela (przewodnika) powiązań między wilgotnością gruntu, glebami a roślinnością, rzeźbą terenu a procesami erozji i funkcją ochronną lasu, rzeźbą terenu a występowaniem zbiorników wodnych i wielu innych zależności z pewnością przynosi lepszy skutek niż zajęcia w sali lekcyjnej. Dzięki bezpośredniej bliskości Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” i licznych interesujących obiektów kultury materialnej, „Karwieńskie Uroczyska” mogą być odwiedzane przez amatorów turystyki krajoznawczej, wędkarstwa, myślistwa, turystyki wodnej i rowerowej. W lecie i jesienią ścieżka jest chętnie odwiedzana przez turystów wypoczywających w okolicznych miejscowościach, którzy również korzystają z możliwości zbioru jagód i grzybów. Wytyczenie ścieżki pozwala na ukierunkowanie ruchu turystycznego w opisywanym obszarze.

Ścieżki edukacyjnej w ogólnodostępnym obszarze pomagają uświadomić ludziom jak cenna i potrzebna jest przyroda, co w przyszłości zapobiegnie nieświadomemu jej niszczeniu.

Literatura

- Antczak A., 2006. Ścieżki edukacyjne. Infrastruktura. strona internetowa: http://www.lp.gov.pl/media/biblioteka/konferencje/warsztaty-liderow-edukacji-ustron-wrzesien-2006/A.Antczak/Sieczki-edukacyjne-infrastruktura-zdjeciami.pdf/at_download/file, dostęp 8. 05.2010.
- Becmer K., Sobieszak, 1997. Dydaktyczne wykorzystanie ścieżek dydaktycznych. In: Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy, Przyrodnicze ścieżki dydaktyczne przy Ośrodku Edukacji Ekologicznej „Wilga” (materiał metodyczne). Wojewódzki Zarząd Parków Krajobrazowych i Obszarów Chronionego Krajobrazu w Toruniu z siedzibą w Brodnicy, Toruń, 7-18.
- Kondracki J., 2000. Geografia regionalna Polski. PWN Warszawa.
- Ścieżka edukacyjna „Karwieńskie Uroczyska”, 2002. Nadleśnictwo Łupawa, RDLP Szczecinek, folder.

